

การศึกษาการบริหารจัดการผู้อพยพจากการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ กรณีศึกษาเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) ศึกษาถึงชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพจากการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม 2) ศึกษาถึงการบริหารจัดการผู้อพยพของภาครัฐในความต้องการของผู้อพยพ และ 3) ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการผู้อพยพจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่เหมาะสมที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพดีขึ้นกว่าเดิม โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาเป็นครัวเรือนที่อพยพจากการก่อสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จำนวน 350 ครัวเรือน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง การสนทนากลุ่มและการศึกษาโดยใช้ Delphi Technique ผลการวิจัยพบว่า

1. ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพในปัจจุบันเปรียบเทียบกับก่อนการอพยพเปลี่ยนแปลงไปคือ ในด้านเศรษฐกิจดีขึ้นกว่าเดิมในด้านสภาพและลักษณะของที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพและรายได้ ส่วนที่ด้อยลงกว่าเดิมคือขนาดของที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน หนี้สินและเงินออม ในด้านสังคม สิ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิมคือการได้รับการบริการพื้นฐาน การได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ความสัมพันธ์ที่ดีและอบอุ่นในครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่ม การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของคนในครัวเรือน และการมีส่วนร่วมของคนในครัวเรือนในกิจกรรมสาธารณะ ส่วนที่ด้อยลงกว่าเดิมคือในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพจากภาครัฐ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านและคนในชุมชน ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพในด้านสภาพแวดล้อมดีขึ้นกว่าเดิมในเรื่องของสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย คุณภาพของน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่แย่ลงกว่าเดิมคือเรื่องคุณภาพที่ดินทำกิน และเหมือนเดิมคือขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

2. การบริหารจัดการภาครัฐในความต้องการของผู้อพยพ พบว่าผู้อพยพต้องการให้ภาครัฐดำเนินการในด้านต่าง ๆ คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ ต้องการให้มีการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าก่อนดำเนินการอพยพอย่างน้อย 1 ปี โดยมีรายละเอียดในเรื่อง การเวนคืนที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกน้ำท่วม การจ่ายค่าชดเชยที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกน้ำท่วม การจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับผู้

อพยพ ระยะเวลาและการดำเนินการอพยพ การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นหลังจากการสร้างเงื่อนไข โดยรูปแบบการประชาสัมพันธ์จะต้องแจกคู่มือ ซึ่งมีรายละเอียดต่างๆครบถ้วนควบคู่กับการประชาสัมพันธ์โดยผู้นำในชุมชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ด้านการจ่ายค่าชดเชยค่าที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกน้ำท่วม และการจ่ายเงินชดเชยพิเศษแทนการจัดสรรที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ต้องการให้รัฐดำเนินการอย่างโปร่งใสไม่มีการทุจริต หาประโยชน์จากผู้อพยพ ดำเนินการจ่ายเงินอย่างรวดเร็ว ไม่ใช่เวลารอคอยนานและจ่ายพร้อมกันทั้งหมู่บ้าน โดยต้องการให้มีที่ปรึกษาทางการเงินเพื่อบริหารเงินชดเชยได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับการจัดสรรที่ดินสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกินให้กับผู้อพยพ ต้องการให้จัดสรรตามกฎหมายคือ ที่อยู่อาศัย จำนวนครอบครัวละ 1 ไร่ และที่ดินทำกิน ครอบครัวละ 10 ไร่ โดยที่จัดสรรใหม่นั้นอยู่ใกล้แหล่งชุมชนที่อยู่เดิมเท่าที่จะเป็นไปได้ ที่สำคัญคือที่ดินต้องมีความอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร มีระบบสาธารณูปโภคครบถ้วน การคมนาคมสะดวก และต้องการให้การติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอกหมู่บ้านมีความสะดวกด้วย ในด้านการดำเนินการด้านการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของภาครัฐนั้น ต้องการให้มีการสำรวจ และส่งเสริมให้ได้ประกอบอาชีพตามความต้องการของผู้อพยพ ให้โอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ก่อนคนทั่วไปและเป็นไปอย่างโปร่งใส ไม่ต้องเสียค่าสัมปทาน มีการส่งเสริมให้มีความรู้และความชำนาญในอาชีพเดิมที่ผู้อพยพประกอบอยู่ การส่งเสริมและฝึกฝนอาชีพเสริม ควรทำการสำรวจความต้องการและเลือกสนับสนุนงานที่ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่น รวมทั้งหาตลาดรองรับให้ด้วย

3. แนวทางการบริหารจัดการผู้อพยพจากการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่เหมาะสมที่จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพดีขึ้นกว่าเดิม พบว่า 1) รูปแบบการบริหารจัดการ มีรูปแบบในลักษณะของคณะกรรมการบริหารและคณะอนุกรรมการ โดยคณะกรรมการบริหารต้องมีผู้บริหารระดับสูงสุดระดับประเทศเป็นประธานคณะกรรมการ เพราะโครงการก่อสร้างเขื่อนขนาดใหญ่เป็นโครงการที่มีผลกระทบในวงกว้าง ต้องมีการตัดสินใจระดับประเทศ คณะอนุกรรมการต้องมีผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในด้านนั้นเป็นประธาน และต้องมีคณะอนุกรรมการให้ครอบคลุมงานที่เกี่ยวข้องทุกด้าน โดยมีศูนย์ประสานการปฏิบัติงานของโครงการทำหน้าที่ประสานและติดตามผลการปฏิบัติงานทั้งหมด เพื่อความราบรื่นในการปฏิบัติงาน และการวางแผนงบประมาณที่สอดคล้องกัน 2) วิธีการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การเตรียมการก่อนการอพยพและการดำเนินการด้านต่างๆให้สัมฤทธิ์ผล ซึ่งการเตรียมการก่อนการอพยพ ได้แก่ การสำรวจที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกน้ำท่วมอย่างถูกต้องและยุติธรรม โดยให้ผู้อพยพมีส่วนร่วมในการตรวจสอบเพื่อความชอบธรรมและลดความขัดแย้ง การกำหนดราคาค่าชดเชยให้เหมาะสม สอดคล้องกับความเป็นจริงในพื้นที่ การสำรวจครัวเรือนที่ต้องอพยพและความต้องการของผู้อพยพ

ในการอพยพไปอยู่ในพื้นที่จัดสรร การจัดเตรียมและพัฒนาพื้นที่อพยพให้ดีกว่าหรือเทียบเท่ากับที่เดิม โดยต้องจัดสรรที่ดินที่เป็นที่อุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค รวมทั้งการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้ครอบคลุม ทัวถึง ส่วนการดำเนินการด้านต่างๆ ให้สัมฤทธิ์ผล ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ ควรประชาสัมพันธ์ก่อนการอพยพอย่างน้อย 1 ปี และจัดทำคู่มือประชาสัมพันธ์ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของการเวนคืนที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกล้ำหน้าท่วม ขั้นตอนและวิธีการจ่ายเงินค่าชดเชย พื้นที่จัดสรรเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ระยะเวลาและขั้นตอนในการอพยพและสิ่งที่จะเกิดขึ้นหลังจากการก่อสร้างเขื่อน 2) การจ่ายค่าชดเชยค่าที่ดินและทรัพย์สินที่ถูกล้ำหน้าท่วม และการจ่ายค่าชดเชยพิเศษแทนการจัดสรรที่ดิน สำหรับผู้ที่ไม่ต้องการพื้นที่จัดสรร โดยจ่ายในเวลาที่รวดเร็ว และจ่ายให้พร้อมกันทั้งหมู่บ้าน 3) การดำเนินการอพยพ โดยให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันแต่เดิมเป็นหลัก ควรจัดให้ครัวเรือนที่เคยอยู่ด้วยกันอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันหรืออย่างน้อยก็อยู่ใกล้กันมากที่สุด และช่วยเหลือดูแลการอพยพให้เป็นไปอย่างเรียบร้อยทุกครัวเรือน 4) การวางแผนพัฒนาชุมชน โดยการสร้างความร่วมมือร่วมใจและทำให้เกิดการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น 5) การส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับผู้อพยพ โดยส่งเสริมให้ได้ประกอบอาชีพตามความต้องการ ให้ความรู้และการพัฒนา สามารถเพิ่มผลผลิตและรายได้ให้กับผู้อพยพ และ 3) การติดตามประเมินผล หลังการอพยพ ต้องมีการประเมินผลเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและสภาพแวดล้อม ว่าการบริหารจัดการที่ได้ดำเนินการต่อผู้อพยพนั้น สามารถทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม หากมีปัญหาคณะอนุกรรมการติดตามประเมินผล จะต้องทำการศึกษาและหาแนวทางแก้ไข โดยภาครัฐควรเป็นหน่วยงานสนับสนุน และให้ชุมชนและหน่วยงานบริหารส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับตัวและพัฒนาร่วมกันเพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของผู้อพยพดีขึ้นกว่าเดิมอย่างแท้จริง

The objectives of this study were to investigate: 1) livelihood of the migrants due to the construction of Pasak Jolasit dam; 2) migrant managerial administration of the government sector in terms of their needs; and 3) a guideline for appropriate migrant managerial administration aiming at the improvement of their livelihood. A set of questionnaires was used for data collection administered with 350 household representatives. Obtained data were used for group discussion with the migrant representatives and concerned personnel. Results of the study were finalized and confirmed by 17 specialists using the Delphi technique. Results of the study revealed the following:

1) The current migrant livelihood had improved in terms of the residential condition, occupation, and income. However, size of cultivated land, debts, and savings were found to be worse. For social aspect, basic services, perception of useful information, family relationships, family member participation in public activities, being various group members, and participation in the expression of opinions were found to be better than before. However, occupation promotion done by the government sector, life and asset security, and relationships with neighbors and people in the community were found to be worse. On the other hand, the migrant livelihood was improved in terms of the surrounding environment of the residence, quality of consuming water. Quality of cultivated land was found to be worse than before. However, the migrants still lacked of water sources for agriculture.

2) With regards to the migrant managerial administration, it was found that the migrants needed the government sector to operate various aspects: public relations – they needed public relations at least one year in advance (details on land expropriation, flooded assets, flooded land and asset compensation, residential allocation, and cultivated land for the migrants, duration and

migration management, and changes occurred after the dam construction). The public relations was in the form of manuals indicating complete details. The public relation was done by community leaders together with staff of the private sector. The migrants needed the government sector to carry out the compensation transparently and quickly. They also needed to have a financial consultant for effective management of the compensation. For the land allocation for earning a living, the respondents needed the legal allocation on residential area (1 rai per family) and cultivation area for 10 rai per family). The new allocated land should be near to the previous community as much as possible. Importantly, the land must be fertile with water sources for agriculture. Besides, it must have complete infrastructures, convenient transportation and communication with outsiders. In the case of the operation on occupation promotion and development of the government sector, the migrants needed to have the survey and promotion of needed occupations. They should be given a priority on an opportunity for new occupations. They needed to be provided knowledge, skills, and training on their occupations. Besides, the migrants wanted needs assessment and support on jobs using local raw materials as well as markets.

3) With regards to a guideline for the migrant managerial administration, the following were found: 1) form of the managerial administration – it should be in the form of executive committee in which they must have the committee chairperson because the large dam project widely affected its surrounding communities. The decision – making must be in the national level. The sub – committee must be responsible for all concerned matters. The coordination center for the project implementation must be established for coordination staff and monitoring. 2) Method of the managerial administration – this comprised the preparation before migration and various aspects of operation. This included collect flooded land and asset survey. The migrants must be involved in the inspection for conflict reduction. The migrants must be involved in the inspection of conflict reduction. The determination of compensation must conform to the actual situations. The land to be allocated must be fir tile and together with the development of various infrastructures. To achieve the goals in various operations, the following were suggested: 1) public relations should be done one year in advance. The public relation manual should consist of details on flooded land and asset expropriation, steps and methods of compensation payment, residential and cultivated land, duration and steps in migration; 2) flooded land and asset compensation for those who didn't want the allocated land. This must be done rapidly and at the

same time among the villagers; 3) the government should place the importance of living together; that is, the migrants should live nearby their former neighbors; 4) it should have the promotion of coordination for the development among people in the community; and 5) the migrants should be promoted on needed occupations and provided training on an increase of agricultural yields; 3) it should have monitoring after the migration in terms of socio – economic aspect and environment. A guideline for problem – solving should be prepared in case of the occurrence of problems. Last, the government sector should support and encourage the migrants to participate in the community sustainable development.